

РЕЦЕНЗИЯ

от **проф. д-р ик.н. Христо Маринов Иванов** ВСУ „Черноризец Храбър”

на дисертационния труд на **Татяна Анатольевна ЧЕРНЯВСКАЯ** на тема **„УПРАВЛЕНИЕ НА САМОДОСТАТЪЧНОТО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТНО-КОМУНИКАЦИОННАТА СИСТЕМА НА УКРАИНА”**, представен за придобиване на **научна степен „доктор на науките” научно направление 3. 7 „Администрация и управление в икономиката”** докторска програма **„Организация и управление извън сферата на материалното производство“**

Авторът на дисертационния труд притежава научна степен кандидат на икономическите науки, научно звание доцент, работи на длъжност доцент в катедрата по социално дело, социална педагогика и социология към Херсонския държавен университет (г. Херсон, Украйна).

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Следствие на научните си трудове и богат практически опит констатирах че, липсват методи и процедури, чрез които да се моделират процесите на транспортно-комуникационната система не само в Европейския съюз, но и в Украйна. Като държава тя, разчита на уникалното си географско разположение и на притежавания от нея транспортен потенциал. Този сектор с малко капиталовложения може да бъде катализатор за социално-икономическото развитие на икономиката ѝ. В този аспект важно значение придобива транспортния потенциал, чието равнище се определя от ефективното използване не толкова на физически наличните ресурси, а и от съвкупността на пространствено темпоралните възможности на националната транспортна система.

Опирайки се на националните дадености, възниква необходимостта от вземане на решения относно управленско-икономическите проблеми за реализацията на геостратегическите възможности на транспортната система в Украйна. Системата се разглежда като транспортно-комуникационно предимство между Европейският съюз и Източна Азия. Може да бъде представена като елемент от икономическото и политическото влияние на страната в процеса на изграждане на новите трансконтинентални и регионални коридори за изграждане на необходимата транспортна мрежа и за стимулиране на икономическата.

Чрез разработването на дисертационната тема авторката предвижда да се формира цялостен модел на самостоятелността на националната

безопасност в Украйна. Това може да се постигне по пътя на стимулиране на националния ръст на развитие. Националната транспортно-комуникационна система, активизира провеждането на научни изследвания. Досегашните теоретични и практически изследвания обаче не обхващат новите пространствено-темпорални измервания и възможностите на съвременната система за превоз на товари и хора.

В предоставения за рецензиране материал е определена **актуалността** на дисертацията чрез комплексното изследване на самостоятелността при развитието на транспортно-комуникационните системи. Посочени са наличните факти и анализи за доказването ѝ. При разработване на темата се търсят, както теоретични, така и практически резултати.

Направените в съответните раздели изводи смятам, че са удачни, макар и раздробени. Приложими са и с необходимия ефект за подобряване на състоянието на икономическата самостоятелност, която се намира в центъра на вниманието на научните работници от различните области на знанието, както в миналото, така и в настоящето.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от встъпление, пет раздела, заключение, списък на използваните източници и приложения. Пълният обем на дисертационния труд съставлява 466 страници печатен текст, основното съдържание е изложено на 416 страници. Дисертационният труд съдържа 37 таблици на 39 страници, 79 рисунки на 79 страници и 4 приложения на 15 страници. Списъкът на използваните източници наброява 329 заглавия на 34 страници.

Във **встъплението** са представени актуалността, предмета, обекта и обхвата на дисертацията, целта, задачите и методологията на изследването, а така също и обосноваването теоретическо и практическо значение на получените резултати.

Обект на изследването съставлява процеса на самостоятелното развитие на транспортно-комуникационните системи в Украйна.

Предмет на изследването са теоретичните, методологическите и практическите аспекти обезпечаващи самостоятелността на националната транспортно-комуникативна система в условията на влияещите външни фактори.

Целта е правилно формулирана. Тя изисква обосноваване на теоретично-методологични, научно-методологични и приложни основи за обезпечаване на самостоятелното развитие на транспортно-комуникативните системи.

Изборът на темата определя **изследователските задачи** съобразявайки се със следните обстоятелства:

-Да се определи и анализира конструктивният смисъл на самостоятелността като основа за ефективно теоретично развитие;

-Да се анализират концептуалните подходи при изследване на самостоятелността като инструмент за самостоятелното безопасно развитие на социално-икономическата система;

-Да се изяснят понятията определящи социално-икономическите системи в контекста на самостоятелното развитие;

-Да се определят методологическите основи на транспортно-комуникационните системи в контекста на самостоятелното развитие;

-Да се изготви диагностика на съвременното състояние на транспортно-комуникационните системи в Украйна, а също да се определи равнището на самостоятелността;

-Да се разработи механизъм за стимулиране на самостоятелното развитие на транспортно-комуникационните системи;

-Да се определи и обоснове транспортната безопасност като фактор за самостоятелното развитие на транспортно-комуникационните системи и да се изследват механизмите за противодействие и защита от заплахи и опасности;

-Да се извърши аналитична оценка на информацията съдържаща самостоятелността и безопасността на развитието на транспортно-комуникационните системи и да се обоснове икономическо-управленски механизъм за обезпечаване защитата на нейните критични елементи;

-Да се разработи стратегически модел за самостоятелно развитие на транспортно комуникационните системи, механизми и инструменти за нейната реализация.

Обхвата на изследването е в два аспекта:

- **времеви** – изследването използва данни от 2000 г. до 2014 г.;

- **пространствен** – обхваща територията на Украйна.

Хипотезата се явява тезис за създаването на конструктивни теоретико-методологични модели за подходите и методите при обезпечаване на икономическата самостоятелност в транспортно-комуникационните системи относно идеите за маркетинговата стратегия при дългосрочно развитие на страната.

Ограничителните условия поставени от докторантката са:

-не се засягат проблемите на спецификата за управление на системите за предотвратяване на опасностите и заплахите в другите социално-икономическите системи;

-в изследването не са разработени организационно-функционалните механизми на държавното управление на самостоятелността на развитие на транспортно-комуникационните системи в Украйна.

-изследването не засяга въпросите за обезпечаване на транспортната самостоятелност на регионите;

-извън обхвата остават изследванията за методологическия апарат за оценка;

-материала не е фокусиран за разработване на комплексен механизъм за обезпечаване на информационната безопасност.

Методологията на изследването обхваща: научните трудове на водещите украински, европейски и световни учени, които са посветили трудовете си на самостоятелното и безопасно развитие, а също и въпросите за формиране на стратегиите за развитието на икономическите транспортно-комуникативни системи в Украйна.

Методите използвани в изследването са: историзъм, диалектика, анализ, синтез, теория на системите, аналогия, индукция, дедукция и сравнителен анализ;

В първия раздел **«Теоретико-методологически основи на изследването на самодостатъчното развитие»** е разкрита същността на самодостатъчността; определени са теоретическите основи на самодостатъчното развитие; обосновано и инструменталното качество на самодостатъчността в безопасното развитие на социално-икономическата система, интегрирани са концептуалните подходи за развитието на транспортно-комуникационната система в контекста на развитието на глобализационните процеси и еволюцията на самодостатъчността.

Във втория раздел на дисертационния труд **«Методология на функционирането на транспортно-комуникационната система в контекста на самодостатъчното развитие»** е представена параметричната характеристика на системата на транспорта и комуникациите в Украйна, разкрити са особеностите на нейното формиране и функциониране.

В третия раздел на дисертационния труд **«Оценка на самодостатъчното развитие на транспортно-комуникационната система на Украйна и механизма за неговото стимулиране»** са разкрити ролята и значението на транспортно-комуникационната система в националната икономическа система; направена е оценка на състоянието на развитие на нейните основни сегменти, извършена е диагностика на икономическата самодостатъчност на транспортно-комуникационната

система, а така също е предложен механизъм за държавна подкрепа на нейното самодостатъчно развитие.

В четвърти раздел на дисертационното изследване «Осигуряване на транспортната сигурност в самодостатъчното развитие на транспортно-комуникационната система» е разкрита взаимовръзката между самодостатъчността и безопасното развитие на транспортно-комуникационната система, същността на процесите на осигуряване на транспортната сигурност и сигурност на транспорта; разгледани са актуалните проблеми с осигуряването на информационна сигурност; посочено е атрибутивното свойство на транспортно-комуникационната система – резистентност и е предложен механизъм за нейното осигуряване.

В петия раздел на дисертационния труд «Стратегическо моделиране на самодостатъчното развитие на транспортно-комуникационната система» е представен процесът на формиране на модел за самодостатъчното развитие на транспортно-комуникационната система, разработена е стратегия за повишаване на самодостатъчността и са разкрити основните постановки за управление на реализацията на стратегията за самодостатъчно развитие на транспортно-комуникационната система на Украйна.

Смятам, че този изследователски труд съответства на изискванията за такъв вид научна разработка.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

Научните приноси са на брой 24. Дисертантката ни е представила някои с които съм съгласен, а други като № 4, 5, 7 от научните приноси са много общи. Тези много на брой приноси препоръчам да се съкратят и да се поднесат като обобщения. Установих от съдържанието на материала и особено от Заключениеето, че в авторският й труд се потвърди хипотезата.

Научно-приложните приноси са 6. Те също трябва да се обобщят и да се приведат към добрите практики за анализираната система.

Предполагам, че всички приноси са достоверни, тъй като и резултатите в изследователският труд го доказват.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Определено смятам, че в дисертационният труд са получени резултати и приноси относно:

-Собствена разработка въз основа на резултатите от изследванията;

-Собствена разработка въз основа на изчисления;

-Прилагането на цели е удачно в икономическите транспортно-комуникативни системи в Украйна;

Допускам, че научните и научно-приложните приноси са оригинална авторова разработка, а практическите приноси трябва да са изпълнени чрез посредничеството на приложената методология и методи.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Основните положения и резултати от дисертационното изследване са публикувани в 68 научни разработки, в това число 6 монографии, а 16 научни статии са издадени в референтни международни публикации, а 11 статии са издадени в референтни издания в Украйна, а 35 статии в други научни издания.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторантката

В изследваните постановки предложени от докторантката се използват самостоятелно придобити данни.

Разделите на дисертационния труд завършват с изводи, които отговарят на съдържанието на дадените постановки. Изводите са насочени към ефективността и ефикасността на икономическите транспортно-комуникативни системи в Украйна.

Убеден съм в творческото, добросъвестно и точно използване на литературните и електронни източници по поднесеният ни проблем. Установих, че авторката е оценила и творчески е приложила част от идеите на други автори като ги е насочила към изследвания проблем и въз основа на тях е изградила собствен стил на поднасяне на материала.

7. Оценка за автореферата

Установих, че са спазени изискванията за съответствие на автореферата на дисертационното изследване. Отразени са направените от авторката изследвания. В общата характеристика е представена актуалността на изследвания проблем, целите и задачите. Дисертацията се състои от пет раздела, които обхващат 435 страници с приложенията.

В автореферата съдържанието на дисертационния труд е подробно описано. Накрая на всяка глава са представени изводите направени от дисертантката.

Определено смятам, че основните положения и научните приноси поднесени ни от дисертантката успешно са защитени в представеният ни дисертационен труд.

8.Критични бележки

Изводите след съответните глави са от 9 до 12. Това е прекалено дребнотемие. Те могат да се обединят и да се получи наистина нещо наукообразно, а не есеистично.

Препоръчам на дисертантката последната или последните глави да завършат вместо с изводи с практически препоръки, добри практики или практически насоки.

Удачно е в по-нататъшните си разработки да използва по-обширно базата данни, като ги сподели и с други изследователи;

В бъдещите си научни трудове е добре да направи по-смели, авангардни обобщения и практически препоръки за промени в законодателството отнасящо се до развитието на самостоятелността на икономическите транспортно-комуникативни системи в Украйна .

9.Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение

Не познавам дисертантката. Запознат съм само с Дисертационният й труд и Автореферата. Липсва информация относно впечатления от други автори, както и по други въпроси, тъй като те не са ни предоставени.

10.Заклучение

В заключение смятам, че качествата на кандидатката за „доктор на науките” на дисертационния труд **ЧЕРНЯВСКАЯ ТатьянаАнатольевна** са неоспорими. Тя ме **убеди**, че е придобила необходимите знания и опит самостоятелно да формулира, изследва, оценява и анализира научни и научно-приложни проблеми и да предлага обосновани решения. На основание изискванията на чл. 6 ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и чл. 27 от Правилник за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България, представеният ми за рецензия дисертационен труд с автор **ЧЕРНЯВСКАЯ Татьяна Анатольевна** констатирам, че **представлява задълбочено и самостоятелно научно изследване с научно-приложни резултати и отговаря на изискванията за придобиване на научна степен “доктор на науките”**.

Дата

РЕЦЕНЗЕНТ проф. д и к н
Христо Иванов